

Hallituksen esitys Eduskunnalle väylämaksulaiksi

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi uusi väylämaksulaki, jolla kumottaisiin nykyinen väylämaksulaki.

Ehdotetulla lailla korjattaisiin väylämaksun kantamisessa ilmenneitä epäkohtia.

Väylämaksun maksuperusteita ei ehdoteta muutettaviksi.

Keskeisenä uudistuksena valvonnan parantamisen kannalta olisi jäämaksuluokkatodistusten muuttaminen määräaikaikaisiksi. Samalla jäämaksuluokkatodistuksen nimi

muutettaisiin jääluokkatodistukseksi. Myös todistuslomake uudistettaisiin siten, että siinä yksilöidään jääluokan vahvistamisen perusteena olevat asiakirjat. Tällöin aluksen

saapuessa myöhemmin Suomeen voidaan jääluokkatodistusta aluksen voimassa oleviin asiakirjoihin vertaamalla todeta, onko alus edelleen oikeutettu todistuksessa vahvistettuun jääluokkaan.

Valtuudet lakia alemmanasteisten säännösten antamiseen muutettaisiin perustuslain vaatimusten mukaisiksi, ja osa voimassa olevassa väylämaksuasetuksessa olevista säännöksistä sekä osa Merenkululaitoksen aluksen jäämaksuluokkaa koskevista määräyksistä otettaisiin ehdotettuun lakiin.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ.....	1
SISÄLLYSLUETTELO.....	2
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila	3
1.1. Lainsäädäntö	3
1.2. Nykytilan arviointi.....	3
1.3. Ulkomaiden lainsäädäntö.....	4
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset.....	4
3. Esityksen taloudelliset vaikutukset.....	5
4. Asian valmistelu.....	5
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT.....	6
1. Lakiehdotuksen perustelut.....	6
2. Tarkemmat säännökset ja määräykset.....	10
3. Voimaantulo	10
4. Säättämisjärjestys	10
LAKIEHDOTUS.....	12
LIITE.....	18
ASETUSLUONNOS	18
väylämaksusta.....	18

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1. Lainsäädäntö

Voimassa oleva väylämaksulaki (1028/1980) on vuodelta 1980. Siihen on tehty vuonna 1998 muutoksia (761/1998), joilla maksun kantoa koskevia säännöksiä yhtenäistettiin vastaamaan uudistettuun tullilakiin (1466/1994) sisältyvää maksujen kantoa koskevaa menettelyä. Väylämaksulain 2, 3, 6 ja 12 §:n nojalla on annettu väylämaksuasetus (1016/1983). Väylämaksuasetuksen 11 §:n 2 momentin mukaan Merenkululaitos päättää aluksen määräämisestä jäämaksuluokkaan ja antaa tarkemmat määräykset jäämaksuluokista. Väylämaksusta annetut säännökset voidaan jakaa sisältönsä puolesta kolmeen ryhmään. Nämä ryhmät koskevat maksun kantamisen tarkoitusta, sen määräytymisen perusteita ja itse kantamismenettelyä. Väylämaksua kannetaan lain 1 §:n 1 momentin ja 3 §:n mukaan merenkulussa käytettävien julkisten kulkuväylien ja vesiliikenteelle tarpeellisten turvalaitteiden rakentamisesta, ylläpidosta ja hoidosta sekä jäänmurtajien avustustoiminnasta valtiolle aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi. Väylämaksulain 3 §:ssä olevan valtuussäännöksen nojalla väylämaksun suuruus säädetään tarkemmin asetuksella ottamalla huomioon aluksen nettovetoisuus ja soveltuvuus talviliikenteeseen. Maksua määrättäessä voidaan lain 3 §:n 2 momentin mukaan ottaa huomioon myös muita aluksen rakenteeseen ja liikennöintiin vaikuttavia tekijöitä. Lain 3 §:n 1 momentin mukaan jäänmurtajien avustustoiminnasta valtiolle aiheutuvista kustannuksista voidaan osa jättää huomioon ottamatta yksityiskohtaisia maksuperusteita ja maksuja asetuksella säädettäessä. Väylämaksun vuotuinen maksukertymä on noin 67 280 000 euroa. Vuonna 2001 se oli 68 209 000 euroa.

1.2. Nykytilan arviointi

Väylämaksua kannettaessa on todettu, että joillakin aluksilla on kantamisen yhteydessä esitettyjen asiakirjojen perusteella ollut parempi jäämaksuluokka, kuin mihin alus voimassa olevien säännösten mukaan olisi ollut oikeutettu. Myös aluksen vetoisuus on joissakin tapauksissa ollut esitettyjen asiakirjojen mukaan todellista pienempi. Käytännössä on osoittautunut, että väylämaksua kannettaessa aluksen asiakirjojen perusteella ei ole ollut mahdollista todeta aluksen maksavan pienempää väylämaksua, kuin mihin se olisi velvollinen tosiasiallisen jäämaksuluokkansa ja nettovetoisuutensa mukaan. Epäselvyydet aluksen asiakirjoissa ovat pääsääntöisesti tulleet esiin satunnaisesti toteutettavassa alusturvallisuusvalvonnassa, jolloin on voitu korjata silloista käytikertaa koskeva väylämaksu. Sen selvittäminen, onko alus aikaisempienkin Suomessa käyntien yhteydessä maksanut väylämaksua liian vähän, on ollut lähes mahdotonta, koska aikaisemmista käyntikerroista ei ole kertynyt sellaista asiakirja-aineistoa, josta asia voitaisiin tarkastaa. Merkittävä osa väylämaksun kantojärjestelmän puutteellisuuksista on korjaantunut Port@Net-tietojärjestelmän avulla. Tulliviranomaiset ja Merenkululaitos ovat toteuttaneet vuonna 1999 menettelyllisesti merkittävän uudistuksen, jonka mukaan väylämaksun määräämisessä käytettävät alus- ja matkakohtaiset tiedot sekä maksupäätökset ryhdyttiin tallentamaan sähköiseen tietojärjestelmään. Todetut väylämaksuväärinkäytökset liittyvät aikaan, jolloin alusten maksuperusteiden selvittäminen tapahtui manuaalisesti ilman tietojärjestelmän suoma varmuutta ja reaaliaikaista seurantamahdollisuutta tulliviranomaisten eri toimipisteissä. On esitetty myös näkemys, jonka mukaan nykyiset aluksen nettovetoisuuteen

perustuvat säännökset mahdollistavat väylämaksun määräämisessä väärinkäytöksiä enemmän kuin bruttovetoisuuteen perustuva järjestelmä. Näin ollen siirtyminen aluksen nettovetoisuudesta bruttovetoisuuteen maksun määräytymisperusteena vähentäisi väärinkäytöksiä. Bruttovetoisuuteen siirtyminen vaikuttaisi kuitenkin suuresti siihen, minkä suuruista väylämaksua erilaiset alukset joutuisivat maksamaan, mutta ei kuitenkaan kokonaan poistaisi mahdollisuuksia jäämaksuluokakeinotteluun. Aluksen jäämaksuluokan vaikutus väylämaksuun on moninkertainen verrattuna vetoisuuden vaikutukseen.

Jos taas lähtökohtana olisi, että bruttovetoisuuteen liittyisi vain aluksen suurin mahdollinen lastiviiwasyväys, tämä johtaisi kohtuuttomuuksiin, koska osa aluksista ei silloin voisi hyödyntää johonkin pienempään syväyteen ulottuvaa jäävahvistustaan.

Maksuperusteita sisältävien säännösten muuttaminen edellyttäisi laajempaa elinkeinopoliittista selvitystä, elinkeinoalalla tapahtuvaa tutkimusta ja merenkulkualan etupiirien kuulemista. Nykyisen väylämaksujärjestelmän perusteiden muuttamista jouduttaneen harkitsemaan liikenne- ja viestintäministeriössä liikennepalvelujen hinnoittelua koskevan puitedirektiivin valmistelun yhteydessä. Maksuperusteet saattavat tulla uudestaan harkittaviksi myös Merenkululaitoksen mahdollisen liikelaitostamisen yhteydessä.

Edellä mainituista syistä, ja koska ilmenneiden epäkohtien korjaaminen on toteutettavissa nykyjärjestelmää kehittämällä, on esityksessä keskitytty väylämaksun kantoa koskevien säännösten uudistamiseen.

1.3. Ulkomaiden lainsäädäntö

Merenkulkumaksut perustuvat useissa maissa aluksen bruttovetoisuuteen, kun ne Suomessa perustuvat nettovetoisuuteen. Siirtyminen nettovetoisuudesta bruttovetoisuuteen maksuperusteena vaatisi laajan selvityksen maksun vaikutuksesta elinkeinolle. Suomessa on toistaiseksi katsottu, että nettovetoisuuden käyttö maksuperusteena ottaa bruttovetoisuutta paremmin huomioon aluksen hyötykapasiteetin ja siten maksukyvyn. Muissa maissa ei aluksen jäämaksuluokka

vaikuta alukselta kannettavaan merenkulkumaksuihin, joten kansainvälistä ratkaisumallia Suomessa havaittujen väylämaksunkantoon liittyvien väärinkäytösten ehkäisemiseen ei ole löydettävissä.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

Esityksen tarkoituksena on muuttaa väylämaksun kantoon liittyvät menettelytavat sellaisiksi, että väylämaksun määräytymiseen vaikuttavat alustiedot tulisivat niin tarkoin yksilöidyiksi, että väärinkäytökset voitaisiin poistaa.

Voimassa olevan väylämaksulain asiasisältöön vaikuttavia muutoksia on ehdotetussa laissa suhteellisen vähän. Muutokset ovat lähinnä terminologisia korjauksia ja tarkennuksia. Merkittävä osa muutoksista johtuu tarvittavien valtuussäännösten lisäämisestä sekä siitä, että osa väylämaksuasetuksessa olevista säännöksistä ja merenkulkuhallituksen jäämaksuluokkamääräyksistä ehdotetaan siirrettäväksi väylämaksulakiin.

Keskeisimpänä väylämaksun kantoon liittyvänä uudistuksena on jäämaksuluokkatodistuksen voimassaoloajan rajaaminen siten, että todistus olisi voimassa enintään aluksen luokitustodistuksen voimassaoloajan eli käytännössä enintään viisi vuotta. Samalla jäämaksuluokkatodistuksen nimi muutettaisiin jääluokkatodistukseksi.

Jääluokkatodistusten valvonnan helpottamiseksi todistuslomake on tarkoitus uudistaa siten, että siinä yksilöidään todistuksen vahvistamisen perusteena olevat asiakirjat. Lisäksi käytännössä Merenkululaitoksen ja tulliviranomaisten yhteistyötä lisätään väylämaksun kantoon liittyvissä kysymyksissä ja edistetään sähköisen Port@Net-tietojärjestelmän hyväksikäyttöä.

Perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisuuden ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Pykälän 2 momentin mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista tulee niin ikään säätää lailla.

Väylämaksulain 1 §:n 1 momentin nojalla valtiolle kannetaan väylämaksua merenkulussa käytettävien julkisten kulkuväylien ja vesiliikenteelle tarpeellisten turvalaitteiden rakentamisesta, ylläpidosta ja hoidosta sekä jäänmurtaajien avustustoiminnasta valtiolle aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi. Väylämaksu on siten tarkoitettu vastikkeeksi julkisen vallan tarjoamista konkreettisista palveluksista. Tämän vuoksi väylämaksua on pidettävä maksuna eikä verona. Samalla kannalla on myös valtiosääntöoikeuden professori Mikael Hidén asiasta 1 päivänä huhtikuuta 1997 antamassaan lausunnossa.

Väylämaksulain uudistuksen yhteydessä on tarkoitus siirtää väylämaksuasetuksessa ja Merenkululaitoksen hallinnollisissa määräyksissä olevia säännöksiä ja määräyksiä lakitasolle siltä osin, kuin niissä säädetään yksilön oikeuksien ja velvollisuuksien perusteista sekä asioista, jotka perustuslain mukaan muuten kuuluvat lain alaan. Väylämaksun yleiset määräytymisperusteet säädettäisiin laissa. Sen sijaan tarkempi maksutaulukko olisi edelleen valtioneuvoston asetuksessa. Samalla tarkistettaisiin valtuussäännökset perustuslain 80 §:n mukaisesti.

Koska kaikki edellä tarkoitetut uudistukset aiheuttaisivat runsaasti muutoksia väylämaksulakiin, esitetään kokonaan uuden väylämaksulain antamista.

3. Esityksen taloudelliset vaikutukset

Kyseessä on teknisluonteinen uudistus, jolla pyritään poistamaan jäämaksuluokkatodistuksiin liittynyt väylämaksun kiertäminen. Merenkululaitoksen arvion mukaan neljän vuoden aikana on vuosittain jäänyt saamatta enintään noin 170 000 euron suuriset väylämaksutulot.

4. Asian valmistelu

Tullihallitus asetti 27 päivänä joulukuuta 2000 työryhmän selvittämään Merenkululaitoksen kanssa väylämaksun kannossa ilmenneiden epäkohtien korjaamiseksi tarvittavia menettelymuutoksia sekä valmistelemaan liikenne- ja viestintäministeriölle luovutettaviksi lainsäädännölliset ehdotukset väylämaksulain ja väylämaksuasetuksen muuttamiseksi.

Työryhmän muistio valmistui 31 päivänä toukokuuta 2001 ja se luovutettiin 15 päivänä kesäkuuta 2001 liikenne- ja viestintäministeriölle. Ministeriö on pyytänyt muistiosta lausunnon valtiovarainministeriöltä, Teollisuuden ja Työnantajain Keskusliitolta, Suomen Satamaliitolta, Suomen Laivameklariliitolta ja merenkulkualan työnantaja- ja työntekijäjärjestöltä. Lausunnoissa ei vastustettu uudistusta.

Hallituksen esitys perustuu Merenkululaitoksessa muistion pohjalta valmisteltuun ehdotukseen, jota on edelleen jatkovalmisteltu virkatyönä liikenne- ja viestintäministeriössä.

Liikenne- ja viestintäministeriö on pyytänyt vielä valmistelemastaan esitysluonnoksesta lausunnon Tullihallitukselta ja neuvotellut luonnoksesta oikeusministeriön kanssa. Saadut muutosehdotukset on pyritty ottamaan esityksessä huomioon. Sekä Tullihallituksen että oikeusministeriön kannanottojen mukaan maksujen suuruuden yleiset perusteet jäävät varsin avoimiksi jäänmurtaajien avustustoiminnan kohdalla lakiehdotuksen 2§:ssä. Koska esityksessä ei ole tarkoitus muuttaa väylämaksun maksuperusteita koskevia säännöksiä, ei 2 §:ää kuitenkaan ehdoteta tältä osin muutettavaksi.

Tullihallitus on lisäksi ehdottanut, että maksutaulukot siirrettäisiin lakiin. Oikeusministeriöstä saadun kannan mukaan taulukot sen sijaan olisi parempi ottaa valtioneuvoston asetukseen, kuten esityksessä on tehty.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 luku. Yleiset säännökset

1 ja 2 §. *Väylämaksu. Maksun suuruus.* Ehdotetun lain 1 ja 2 § vastaavat asiasisältönsä puolesta nykyisen lain 1 §:n 1 momenttia sekä osittain 3 §:n 1 momenttia.

Nykyisen lain 1 §:n 2 momenttia, jonka mukaan luotsaustoiminnasta valtiolle aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi kannettavasta luotsausmaksusta ja Merenkululaitoksen alusten suorittamasta hinauksesta perittävästä maksusta säädetään erikseen, ei väylämaksun piiriin kuulumattomana enää ehdoteta sisällytettäväksi väylämaksulakiin.

2 luku. Viranomaiset

3 ja 4 §. *Tulliviranomaiset. Merenkululaitos.* Ehdotetun lain 3 ja 4 § vastaavat asiasisällöltään nykyisen lain 8 §:n 1 ja 3 momenttia ja 9 §:ää.

3 luku. Maksuvelvollisuus

5 §. *Maksuvelvollisuus.* Ehdotetussa pykälässä maksuvelvollisuus on määritetty samoin perustein kuin nykyisen lain 2 §:n 1 ja 3 momentissa.

Ehdotettua 5 §:n 1 momenttia on lisäksi tarkistettu siten, että termin ”Suomen aluevesillä” sijasta käytetään termiä ”Suomen vesialueella”.

Nykyisen lain 2 §:n 2 momenttia, jonka mukaan asetuksella säädettävänä talvikuukausina väylämaksua voidaan korottaa perimällä erityinen talvilisä, ei ole käytännössä enää sovellettu. Säännöstä ei tästä syystä ehdoteta otettavaksi lakiin.

6 §. *Vastuu maksun suorittamisesta.* Ehdotettu pykälä vastaa voimassa olevan lain 7 §:ää. Siinä on uutta vastuun määrittäminen väylämaksun suorittamisesta kotimaanliikenteessä toimivan aluksen laivanisännän tai edustajan osalta. Nykyisessä säännöksessä edustajan vastuu on määritetty pelkästään ulkomaanliikenteessä olevan aluksen osalta sille, joka aluksen omistajan puolesta ilmoittaa aluksen

tuloselvitettäväksi. Aluksen omistaja ehdotetaan tässä pykälässä samoin kuin muuallakin ehdotetussa laissa korvattavaksi tarkoitukseen paremmin sopivalla termillä laivanisäntä. Laivanisännällä tarkoitetaan joko aluksen omistajaa, vuokraajaa tai sitä, joka käyttää tosiasiallista määräysvaltaa aluksen liikennöintiin liittyvissä kysymyksissä.

4 luku. Maksun kantaminen

7 §. *Ulkomaanliikenteen väylämaksu.* Ehdotettu pykälä on väylämaksulaissa uusi, joskin periaate ulkomaanliikenteen väylämaksun kantamisesta kertamaksuna, joka määräytyy aluksen jääluokan ja nettovetoisuuden perusteella, vastaa nykyisen väylämaksuasetuksen 2 §:n säännöstä. Myös nykyisen väylämaksulain 3 §:n 1 momentissa on yleissäännös, jonka mukaan väylämaksun suuruus säädetään asetuksella ottaen huomioon aluksen nettovetoisuus ja soveltuvuus talviliikenteeseen.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi perussäännös siitä, että kertamaksun suuruudelle voidaan asettaa yläraja. Ylärajasta säädettäisiin nykykäytännön mukaisesti tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Aluksen nettovetoisuuden ja talviliikenteeseen soveltuvuuden lisäksi voidaan nykyisen lain 3 §:n 2 momentin nojalla ottaa väylämaksun suuruutta asetuksella määrättäessä huomioon muitakin aluksen rakenteeseen ja liikennöintiin vaikuttavia tekijöitä. Tätä säännöstä ei ehdoteta enää otettavaksi uuteen väylämaksulakiin.

Pykälässä on pyritty huomioimaan perustuslain 81 §:n 2 momentti, jonka mukaan maksujen suuruuden yleisistä perusteista tulee säätää lailla.

8 §. *Kotimaanliikenteen väylämaksu.* Ehdotettu pykälä on lakitasolla uusi, mutta periaate kotimaanliikenteen väylämaksun kantamisesta vuosimaksuna aluksen nettovetoisuuden perusteella vastaa nykyisen väylämaksuasetuksen 1 §:n säännöstä.

Pykälässä on 7 §:n perustelujen mukaisesti huomioitu perustuslain säädöstasolle

asettamat vaatimukset.

9 §. *Kotimaanliikenteen väylämaksun huomioon ottaminen.* Ehdotettu pykälä kotimaanliikenteen väylämaksun suorittamisen huomioon ottamisesta ulkomaanliikenteen kertamaksua maksettaessa vastaa nykyisen väylämaksuasetuksen 4 §:ää. Kertamaksun suuruuteen vaikuttavan säännöksen säätämistasoa ehdotetaan nostettavaksi ottaen huomioon perustuslaissa säätämistasolle asetetut vaatimukset.

10 §. *Maksuilmoitus.* Ehdotetussa pykälässä asetettaisiin maksuvelvolliselle selvä velvoite antaa väylämaksun määräämistä varten tarvittava maksuilmoitus, jonka tulee sisältää myös ilmoitus väylämaksun määräämistä varten tarkoitetuista maksuperusteista. Nykyisessä laissa ei ole suoraan säädetty tästä velvoitteesta.

Tiedot väylämaksujen perimistä varten annetaan nykyisen lain 4 §:n mukaan tulliviranomaiselle aluksen saapumisen johdosta annettavalla alusilmoituksella, jolla ilmoituksella myös merenkulku- ja satamaviranomaiset saavat tarvitsemansa aluskäyntiä koskevat tiedot. Yhteisön jäsenvaltioiden satamiin saapuvia ja/tai satamista lähteviä aluksia koskevista ilmoitusmuodollisuuksista annetun Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivin 2002/6/EY mukaan saapumisen ja lähdön johdosta annettavasta ilmoituksesta käytetään nimeä yleisselvitys. Yleisselvityksellä ei voida antaa saapumisesta ja lähdöstä muita tietoja, kuin mitä itse yleisselvitysloMAKESSA on mainittu. Aluksen jääluokka ei ole näiden tietojen joukossa.

Maksuilmoitus on alusilmoitusta kuvaavampi termi, joka sopisi käytettäväksi koskemaan sekä nykyisin alusilmoituksessa väylämaksujen perintää varten ilmoitettavia tietoja että direktiivin täytäntöönpanon jälkeen väylämaksujen perintää varten ilmoitettavia tietoja.

Ehdotetun pykälän 3 momentti kotimaanliikennettä harjoittavasta aluksesta annettavasta maksuilmoituksesta vastaa asiasisällöltään nykyisen lain 4 §:n 2 momenttia. Momenttiin ei kuitenkaan sisälly nykyisen lain 4 §:n 2 momentin säännöstä kuukausimaksun suorittamista koskevasta ilmoituksesta, koska maksun kanto ehdotetaan tapahtuvaksi vuosimaksuna.

5 luku. **Maksuperusteet**

11 §. *Aluksen nettovetoisuus.* Ehdotettu pykälä aluksen nettovetoisuudesta vastaa periaatteessa nykyisen väylämaksuasetuksen 5 §:ää. Kansallisuustodistusta koskeva säännös ehdotetaan poistettavaksi, koska kansallisuustodistusta ei enää käytetä nettovetoisuuden määrittämisen perusteena.

12 §. *Jääluokka.* Pykälään ehdotetaan otettavaksi väylämaksun suuruuden yleisiä perusteita koskevia säännöksiä ja valtuussäännöksiä. Ehdotettu pykälä jääluokasta vastaa nykyisen asetuksen 11 §:ää, mutta sitä on tarkennettu erällä merenkulkuhallituksen

jäämaksuluokkamääräyksistä otetuilla säännöksillä. Aikaisempi jäämaksuluokan nimi ehdotetaan muutettavaksi jääluokaksi, joka puhtaasti aluksen teknisiin ominaisuuksiin perustuvana on sopivampi.

Valtuussäännöstä ehdotetaan täsmennettäväksi. Ehdotetun säännöksen mukaan valtioneuvoston asetuksella voitaisiin antaa tarkempia säännöksiä jääluokan vahvistamista varten tarvittavista tiedoista ja selvityksistä sekä eri jääluokkiin kuuluvien alusten varustevaatimuksista. Valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin myös jääluokkasyvyydestä ja alusyhdistelmän jääluokan määräytymisestä.

Ehdotettu pykälä sisältää myös Merenkululaitokselle valtuuden päättää nykyisten merenkulkuhallituksen jäämaksuluokkamääräysten liitteiden mukaisista talviliikennevaatimuksia koskevista asioista. Määräysten liite I sisältää säännöt alusten vahvistamiseksi ja suunnittelemiseksi jäissä kulkua varten. Säännöt ovat erittäin teknisiä sisältäen muun muassa teknisiä kaavoja ja rakennepiirustuksia. Määräysten liite III sisältää luettelon hyväksytyjen luokituslaitosten luokitusmerkintöjä vastaavista suomalaisista jääluokista.

13 §. *Jääluokan vahvistaminen.* Ehdotettua säännöstä vastaava määräys on aikaisemmin sisältynyt merenkulkuhallituksen päätökseen. Maksuperusteisiin keskeisesti vaikuttavana tekijänä jääluokan vahvistamisen perusteet ehdotetaan otettavaksi lakitasolle. Lisäksi laissa säädettäisiin laivanisännälle velvollisuus tietojen antamiseen jääluokan vahvistamista varten

Ehdotetun säännöksen mukaan jääluokan vahvistaisi, kuten nykyisinkin,

Merenkulkulaitoksen tarkastaja tai laitoksen valtuuttama ulkopuolinen tarkastaja. Perustuslain 124 §:n mukaan julkinen hallintotehtävä voidaan antaa muulle kuin viranomaiselle vain lailla tai lain nojalla, jos se on tarpeen tehtävän tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi eikä vaaranna perusoikeuksia, oikeusturvaa tai muita hyvän hallinnon vaatimuksia. Jääluokan vahvistamisia joudutaan tekemään myös iltaisin ja viikonloppuisin virka-ajan ulkopuolella, joten myös ulkopuolisten tarkastajien käyttäminen on edelleen välttämätöntä. Merenkululaitos valvoo myös näiden tarkastajien toimintaa.

14 §. *Jääluokkatodistus.* Myös jääluokkatodistusta koskeva säännös on tällä hetkellä merenkuluhallituksen määräyksissä. Jääluokan vahvistaminen ja jääluokkatodistuksen antaminen liittyvät toisiinsa, joten ehdotuksen 13 §:n mukaisesti jääluokkatodistuksen antaisi Merenkululaitoksen tarkastaja tai laitoksen valtuuttama ulkopuolinen tarkastaja. Jääluokkatodistuksesta tulisi ilmetä jääluokan määrittämisen perusteena olevat tiedot.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi säännös jääluokkatodistuksen voimassaoloajan rajaamisesta. Säännöksen mukaan todistus olisi voimassa enintään aluksen luokitustodistuksen voimassaoloajan. Pykälän 4 momentiksi ehdotetaan lisättäväksi säännös, jonka mukaan laivanisäntä on velvollinen antamaan tarkastajalle jääluokkatodistuksen antamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset. Lisäksi pykälään ehdotetaan otettavaksi valtuussäännös, jonka mukaan jääluokkatodistuksen antamista varten tarvittavista tiedoista ja selvityksistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Merenkululaitos vahvistaisi jääluokkatodistuslomakkeen kaavan.

15 §. *Ulkopuolisen tarkastajan velvollisuudet.* Hyvän hallinnon takaamiseksi perustuslain 124 §:ssä edellytetyllä tavalla ehdotetaan pykälässä säädettäväksi menettelystä, jota Merenkululaitoksen valtuuttaman ulkopuolisen tarkastajan on noudatettava jääluokan vahvistamisessa ja jääluokkatodistuksen antamisessa. Lakiin ehdotetaan sisällytettäväksi viittaussäännös hallintomenettelylain (598/1982), kielilain (148/1922), viranomaisten toiminnan

julkisuudesta annetun lain (621/1999) ja tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain (232/1966) soveltamisesta.

16 §. *Jääluokkatodistuksen peruuttaminen.* Ehdotetun säännöksen mukaan Merenkululaitoksen tulisi tarvittaessa peruuttaa alukselle annettu jääluokkatodistus ja vahvistaa alukselle uusi alempi jääluokka, jos alus on vaurioitunut tai sen rakenteellinen kunto on muutoin huonontunut. Laivanisännän olisi ilmoitettava Merenkululaitokselle aluksen kuntoa heikentävästä vauriosta. Asia on aikaisemmin säännelty merenkuluhallituksen määräyksissä, mutta ehdotuksessa se katsotaan kuuluvaksi lakitasolle.

17 §. *Jääluokkatodistuksen puuttuminen.* Ehdotettu pykälä jääluokkatodistuksen puuttumisesta vastaa nykyisen asetuksen 7 §:n 1 momenttia, joskin momentin sanamuotoa on täsmennetty jättämällä siitä pois "ei voida esittää". Muutos johtuu siitä, että viranomaisella on tiedossa, onko aluksella voimassa oleva jääluokkatodistus vai ei.

18 §. *Virheellinen jääluokka.* Ehdotettu pykälä vastaa asiasisällöltään nykyisen asetuksen 7 §:n 2 momenttia, mutta sen sanamuotoa on täsmennetty. Se osuu, jossa säädetään jäämaksuluokan määrittämisen perusteena olevien tietojen muuttumisen johdosta tehtävästä ilmoituksesta merenkuluviranomaiselle, on jätetty pois, koska samasta asiasta säädettäisiin ehdotetun lain 14 §:n 3 momentissa ja 17 §:ssä.

6 luku. Maksuvapautus

19 §. *Maksukerroista johtuva maksuvapautus ja maksun lisäys.* Ehdotettu pykälä vastaa nykyisen väylämaksuasetuksen 8 §:ää, jota on muutettu joulukuussa 2001. Käytännössä maksukerroista johtuvan maksuvapautuksen peruste on todettavissa suoraan Port@Net-tietojärjestelmästä ilman maksuvapautustodistuksen esittämistä. Siksi ehdotetussa 4 momentissa velvoitettaisiin tulliviranomainen antamaan erillinen maksuvapautustodistus vain, jos maksuvelvollinen sitä pyytää.

20 §. *Muut maksuvapautukset.* Ehdotettu pykälä muista maksuvapautuksista vastaa nykyisen lain 5 §:ää sillä erolla, että 1 momentin 4 kohta on jätetty pois, koska asiasta säädettäisiin ehdotetun lain 19 §:ssä.

Lisäksi säännökset Saimaan kanavalla perittävistä väylämaksuista ehdotetaan otettaviksi asetustasolta lakiin.

7 luku. **Maksunoikaisu ja jälkimaksatus**

21—26 §. *Oikaisu maksunsaajan hyväksi. Oikaisu maksuvelvollisen hyväksi. Jälkimaksatus. Maksuvelvollisen kuuleminen. Maksunkorotus. Virhemaksu.* Ehdotetut 21—26 § vastaavat asiasisällöltään nykyisen väylämaksulain 11—11 e §:ää. Virhemaksun markkamääräiset ala- ja ylärajat ehdotetaan kuitenkin 26 §:ssä muutettaviksi sopivasti pyöristetyiksi tasaeuroiksi.

8 luku. **Erinäiset säännökset**

27 §. *Tarkastajan toimivaltuus.* Lakiin ehdotetaan lisättäväksi säännös tarkastajan toimivaltuuksista. Vastaava säännös on nykyisten merenkulkuhallituksen jäämaksuluokkamääräysten 7 §:n 1 momentissa. Tarkastuksen ulkopuolelle rajattaisiin aluksen asumiseen tarkoitettut tilat, koska niiden tarkastamiseen ei tässä tapauksessa ole perustetta.

28 §. *Maksunhuojennus.* Maksunhuojennusta koskevat säännökset on ehdotetussa pykälässä koottu asiasisällöltään vastaavina nykyisen väylämaksuasetuksen 10 §:stä, sellaisena kuin se on ennen 26 päivää lokakuuta 2000 tehtyä määräaikaista muutosta (881/2000), sekä nykyisen väylämaksulain 6 §:n 1 momentista.

Pykälästä ehdotetaan poistettavaksi muutoksenhakukielto, koska oikeus hakea muutosta kuuluu hyvän hallinnon takeisiin, jotka turvataan lailla.

29 §. *Rangaistussäännös.* Rangaistussäännös vastaisi asiasisällöltään muuten nykyisen lain 11 f §:ää, mutta vankeusuhka ehdotetaan poistettavaksi.

30 §. *Muutoksenhaku ja oikaisuvaatimus.* Muutoksenhakua koskevan pykälän 1 momentti vastaa asiasisällöltään nykyisen väylämaksulain 11 g §:ää.

Pykälän 2 momenttiin ehdotetaan otettavaksi säännös siitä, että Merenkululaitoksen valtuuttaman ulkopuolisen tarkastajan jääluokan vahvistamista tai jääluokkatodistuksen antamista koskeva päätös olisi hakijan vaatimuksesta käsiteltävä oikaisumenettelyssä. Vastaavanlainen määräys on nykyisissä merenkulkuhallituksen

jäämaksuluokkamääräyksissä. Perustuslain mukaisesti vähintään oikaisumenettelyn perusteista on säädettävä laissa.

Oikaisumenettelyssä annettua päätöstä koskeva muutoksenhaku ehdotetaan pykälän 3 momentissa järjestettäväksi hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetyn mukaisesti. Muutoksenhaku

Merenkululaitoksen ehdotetun väylämaksulain nojalla antamista päätöksistä sekä liikenne- ja viestintäministeriön 28 §:n 2 momentissa tarkoitettua päätöksestä ehdotetaan järjestettäväksi samalla tavalla.

31 §. *Muut väylämaksua koskevat säännökset.* Ehdotettu viittaussäännös tullilakiin vastaa asiasisällöltään nykyisen väylämaksulain 10 §:ää. Ehdotettuun 2 momenttiin on otettu soveltuvin osin säännökset voimassa olevasta tullilain 30 §:stä.

9 luku. **Voimaantulo ja siirtymäsäännökset**

32 §. *Voimaantulo.* Ehdotettu pykälä sisältää voimaantulosäännöksen.

Väylämaksuasetuksen maksunhuojennusta koskevaa 10 §:ää on muutettu siten, että alennus tai vapautus väylämaksusta voidaan myöntää, jos muun ohella kauttakulkuliikenteen edistämiseen liittyvät painavat syyt sitä vaativat. Koska asetusmuutoksen vaikutuksia kauttakulkuliikenteen kehittämiseen ja maksukertymään sekä suomalaisen tonniston kuljetusmahdollisuuksiin haluttiin erityisesti seurata, asetus säädettiin olemaan voimassa vain vuoden 2002 loppuun. Valtioneuvoston raha-asiainvaliokunnan kannanoton mukaisesti liikenne- ja viestintäministeriö laatii ennen asetuksen voimaantulon loppua selvityksen alennusten kohdistumisesta alustyypeittäin ja tavaralajeittain. Selvityksen perusteella valtioneuvosto ottaa kantaa asiaan.

Edellä sanotusta johtuen ehdotetaan, että väylämaksuasetuksen muutettua 10 §:ää sovellettaisiin edelleen vuoden 2002 loppuun.

Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin ryhtyä jo ennen sen voimaantuloa.

33 §. *Siirtymäsäännökset.* Ennen ehdotetun lain voimaantuloa annetut jäämaksuluokkatodistukset olisivat ehdotuksen mukaan voimassa enintään vuoden 2003 loppuun, jollei

Merenkululaitos tämän lain nojalla toisin päätä.

Ehdotetun lain 28 §:ää sovellettaisiin vasta 1 päivästä tammikuuta 2003. Mikäli asetuksella lisätyn maksuhojennusperusteen soveltamista päätetään jatkaa, lain 28 §:ää esitetään muutettavaksi vastaavasti vuoden 2002 syksyllä.

2. Tarkemmat säännökset ja määräykset

Tarkemmat säännökset väylämaksun suuruudesta ja maksuperusteista on tarkoitus antaa valtioneuvoston asetuksella. Samoin valtioneuvoston asetuksella säädettäisiin tarkemmin muun muassa jääluokan vahvistamista sekä jääluokkatodistuksen antamista varten tarvittavista tiedoista ja selvityksistä sekä eri jääluokkiin kuuluvien alusten varustevaatimuksista. Asetusluonnos on esityksen liitteenä.

Merenkululaitos antaisi määräykset alusten talviliikennevaatimuksista sekä vahvistaisi luettelon hyväksytyjen luokituslaitosten luokitusmerkintöjä vastaavista suomalaisista jääluokista.

3. Voimaantulo

Laki ehdotetaan tulevaksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun se on hyväksytty ja vahvistettu. Väylämaksuasetuksen 10 §:ää sovellettaisiin kuitenkin vuoden 2002 loppuun ja lain 28 §:ää vasta vuoden 2003 alusta. Lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimiin voitaisiin ryhtyä jo ennen sen voimaantuloa.

4. Säättämjärjestys

Ehdotetulla lailla saatettaisiin osa nykyisestä asetustasoisesta ja muusta alemmanasteisesta sääntelystä lain tasolle. Samalla on tehty tarkistuksia ja täsmennyksiä, jotka johtuvat uudesta perustuslaista ja muista lainsäädännön muutosvaatimuksista.

Perustuslain 81 §:n 1 momentin mukaan valtion verosta säädetään lailla, joka sisältää säännökset verovelvollisen ja veron suuruuden perusteista sekä verovelvollisen oikeusturvasta. Pykälän 2 momentin mukaan valtion viranomaisten virkatoimien, palvelujen ja muun toiminnan

maksullisuuden sekä maksujen suuruuden yleisistä perusteista säädetään lailla.

Voimassaolevan väylämaksulain 1 §:n 1 momentin nojalla valtiolle kannetaan väylämaksua merenkulussa käytettävien julkisten kulkuväylien ja vesiliikenteelle tarpeellisten turvalaitteiden rakentamisesta, ylläpidosta ja hoidosta sekä jäänmurtajien avustustoiminnasta valtiolle aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi. Lain 3 §:n 1 momentin mukaan jäänmurtajien avustustoiminnasta valtiolle aiheutuvista kustannuksista osa voidaan jättää ottamatta huomioon yksityiskohtaisia maksuperusteita ja maksuja asetuksella säädettäessä. Vastaavat säännökset sisältyvät ehdotetun lain 1 ja 2 §:ään. Väylämaksu on siten tarkoitettu vastikkeeksi julkisen vallan tarjoamista konkreettisista palveluksista. Tämän vuoksi väylämaksua on pidettävä maksuna eikä verona. Samalla kannalla on myös professori Mikael Hidén asiasta 1 päivänä huhtikuuta 1997 antamassaan lausunnossa. Lausunto on annettu ennen perustuslain voimaantuloa, mutta perustuslain 81 § vastaa hallitusmuodon 61 ja 62 §:ää, jotka on siirretty perustuslakiin lähes sellaisinaan.

Ehdotuksessa uudeksi väylämaksulaiksi toiminnan maksullisuus ja maksujen suuruuden yleiset perusteet sisältyisivät edelleen lakiin ja yksityiskohtainen maksutaulukko olisi valtioneuvoston asetuksessa.

Esityksessä ehdotetaan aikaisemmin väylämaksuasetukseen sisältyneiden valtuussäännösten ottamista väylämaksulakiin perustuslain 80 §:n mukaisesti. Samalla säännöksiä täsmennettäisiin. Valtuus, jonka mukaan Tullihallitus voisi antaa tarkempia teknisuonteisia määräyksiä väylämaksun kantamismenettelystä säilyisi ennallaan. Aluksen jääluokkaa, jääluokan vahvistamista ja jääluokkatodistusta koskevat yleiset säännökset sisältyisivät lakiehdotuksen 12, 13 ja 14 §:ään. Näissä pykälissä olevan valtuuden nojalla jääluokan vahvistamista sekä jääluokkatodistuksen antamista varten tarvittavista tiedoista ja selvityksistä sekä eri jääluokkiin kuuluvien alusten varustevaatimuksista kuten myös jääluokkasyväyksestä ja alusyhdistelmän jääluokan määrittämisestä säädettäisiin tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Lakiehdotuksen 12 §:n 3 momentin mukaan

Merenkulkulaitos antaisi tarkemmat määräykset muun muassa alusten talviliikennevaatimuksista. Näistä määräyksistä ilmenisivät yksityiskohtaisesti eri jääluokkien erot. Tällä hetkellä on asiasta olemassa merenkulkuhallituksen antama päätös. Se sisältää runsaasti hyvin teknisiä määräyksiä ja myös teknisiä kaavoja ja rakennepiirustuksia. Sen vuoksi katsotaan olevan perustuslain 80 §:n 2 momentissa tarkoitettuja erityisiä syitä valtuuttaa Merenkulkulaitos edelleen antamaan oikeussääntöjä näistä asioista. Lakiehdotuksen 13 ja 14 §:n mukaan jääluokan voisi vahvistaa ja jääluokkatodistuksen antaa myös Merenkulkulaitoksen valtuuttama ulkopuolinen tarkastaja, mikä merkitsee perustuslain 124 §:ssä tarkoitettua julkisen hallintotehtävän antamista muulle kuin viranomaiselle. Menettely on tarkoituksenmukaista, koska jääluokkia joudutaan vahvistamaan ja jääluokkatodistuksia joudutaan antamaan

myös virka-ajan ulkopuolella iltaisin ja viikonloppuisin. Merenkulkulaitoksella ei ole päivystysjärjestelmää ja sellaisen luominen näitä tehtäviä varten tulisi kalliiksi. Tehtävien ei katsota vaarantavan hyvän hallinnon vaatimuksia. Merenkulkulaitos valvoo ulkopuolisten tarkastajien toimintaa. Lisäksi lakiehdotuksen 15 §:n mukaan myös ulkopuolisen tarkastajan olisi noudatettava toimessaan hallintomenettelylakia, kielilakia, viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia sekä tiedoksiannosta hallintoasioissa annettua lakia. Lakiehdotuksen 30 §:n mukaan tarkastajan jääluokan vahvistamista ja jääluokkatodistuksen antamista koskevaan päätökseen tyytymätön voisi tehdä oikaisuvaatimuksen Merenkulkulaitokselle. Ehdotusta valmisteltaessa on edellä mainituilla perusteilla katsottu, että laki voidaan säätää tavallisena lakina. Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Väylämaksulaki

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Yleiset säännökset

1 §

Väylämaksu

Merenkulussa käytettävien julkisten kulkuväylien ja vesiliikenteelle tarpeellisten turvalaitteiden rakentamisesta, ylläpidosta ja hoidosta sekä jäänmurtajien avustustoiminnasta valtiolle aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi valtiolle kannetaan väylämaksua siten, kuin tässä laissa säädetään.

2 §

Maksun suuruus

Väylämaksulla katetaan 1 §:ssä tarkoitetusta toiminnasta aiheutuvat kustannukset. Jäänmurtajien avustustoiminnasta valtiolle aiheutuvista kustannuksista osa voidaan kuitenkin jättää ottamatta huomioon yksityiskohtaisia maksuperusteita ja maksuja valtioneuvoston asetuksella säädettäessä.

2 luku

Viranomaiset

3 §

Tulliviranomaiset

Väylämaksun kantamisesta vastaa tulliviranomainen. Tullihallitus voi antaa tarkempia määräyksiä menettelystä väylämaksua kannettaessa.

4 §

Merenkululaitos

Merenkululaitoksen on salassapitosäännösten estämättä toimitettava tulliviranomaisille tämän lain soveltamisessa tarvittavia selvityksiä ja lausuntoja sekä muuta aineistoa. Laitoksen on tarvittaessa annettava tulliviranomaisille myös muuta virka-apua.

3 luku

Maksuvelvollisuus

5 §

Maksuvelvollisuus

Väylämaksua on velvollinen suorittamaan jokainen, joka harjoittaa rekisteröidyllä suomalaisella aluksella tai ulkomaisella aluksella kauppamerenkulkua Suomen vesialueella.

Velvollisuutta suorittaa väylämaksua ei ole, jos alus matkalla ulkomaisesta satamasta toiseen kulkee Suomen aluevesien kautta poikkeamatta Suomessa satamaan.

6 §

Vastuu maksun suorittamisesta

Maksun suorittamisesta vastaavat laivanisäntä ja se, joka laivanisännän puolesta ilmoittaa aluksen tuloksettävaksi tai toimii kotimaanliikenteessä laivanisännän edustajana.

Maksuvelvollisella, joka ei asu Suomessa, sekä ulkomaisella maksuvelvollisella tulee olla tullipiirin hyväksymä Suomessa asuva edustaja, joka vastaa tämän lain mukaan maksuvelvolliselle kuuluvista velvollisuuksista ja niiden laiminlyönnistä johtuvista seuraamuksista.

4 luku

Maksun kantaminen

7 §

Ulkomaanliikenteen väylämaksu

Ulkomaanliikenteen väylämaksu kannetaan kertamaksuna, kun alus saapuu ulkomailta Suomeen.

Kertamaksun suuruus määräytyy aluksen nettovetoisuuden ja jääluokan perusteella. Tarkemmat säännökset kertamaksun suuruudesta ja tarvittaessa sen ylärajasta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

8 §

Kotimaanliikenteen väylämaksu

Kotimaanliikenteen väylämaksu kannetaan vuosimaksuna kalenterivuositain. Vuosimaksun suuruus määräytyy aluksen

nettovetoisuuden perusteella. Tarkemmat säännökset vuosimaksun suuruudesta annetaan valtioneuvoston asetuksella.

Kotimaanliikenteenä pidetään matkaa suomalaisesta satamasta toiseen, jollei matkan aikana poiketa ulkomaiseen satamaan lastaamista tai purkamista tai matkustajien ottamista tai jättämistä varten.

9 §

Kotimaanliikenteen väylämaksun huomioon ottaminen

Jos alus, josta on suoritettu kotimaanliikenteen väylämaksu, saapuu saman kalenterivuoden aikana ulkomailta Suomeen, väylämaksuna kannetaan puolet 7 §:ssä tarkoitetusta kertamaksusta.

10 §

Maksuilmoitus

Laivanisännän on annettava tulliviranomaiselle väylämaksun määräämistä varten maksuilmoitus. Ilmoituksen tulee sisältää 5 luvussa säädettyjen maksuperusteiden mukaisen maksun määräämistä varten tarvittavat tiedot. Ulkomaanliikennettä harjoittavasta aluksesta on annettava maksuilmoitus siihen tullitoimipaikkaan, jossa aluksen tuloksettävitys tapahtuu.

Kotimaanliikennettä harjoittavasta aluksesta on annettava maksuilmoitus aluksen kotipaikkaa lähinnä olevaan tullitoimipaikkaan. Ilmoitus on annettava kunakin vuonna maaliskuun loppuun mennessä tai, jos alus ei ole silloin liikenteessä, välittömästi aluksen aloittaessa liikenteen.

Maksuilmoitus voidaan antaa myös sähköisesti tai muussa automaattiseen tietojenkäsittelyyn soveltuvassa muodossa.

5 luku

Maksuperusteet

11 §

Aluksen nettovetoisuus

Nettovetoisuutena käytetään aluksen mittakirjassa ilmoitettua nettovetoisuutta, jollei 2 momentista muuta johdu.

Jos alukselta puuttuu mittakirja, mittakirjassa ilmoitettu vetoisuus ei vastaa aluksen todellista vetoisuutta tai alus ei ole oikeutettu voimassa olevien aluksenmittaussääntöjen mukaan käyttämään mittakirjassa ilmoitettua nettovetoisuutta, Merenkululaitos vahvistaa aluksen nettovetoisuuden väylämaksun perusteeksi voimassa olevien aluksenmittaussääntöjen mukaisesti.

12 §

Jääluokka

Alukset kuuluvat jääluokkiin seuraavasti:

- 1) erikoisjääluokkaan (jääluokka I A Super) alus, jonka rakenteen lujus aluksen jäissäkulkukykyyn vaikuttavissa tärkeimmissä kohdissa olennaisesti ylittää jääluokan I A vaatimukset ja joka runkonsa muodon ja konetehonsa puolesta pystyy kulkemaan vaikeissa jääoloissa;
- 2) jääluokkaan I A, I B tai I C jäävahvistuksen ja konetehon mukaan alus, joka täyttää aluksen rakennetta ja konetehoa koskevat talviliikennevaatimukset ja on vahvistettu jäissäkulkua varten;
- 3) jääluokkaan II alus, jolla on oma kuljetuskoneisto ja joka on teräsrunkoinen ja rakenteeltaan avomerikelpoinen, mutta ei ole vahvistettu jäissäkulkua varten;
- 4) jääluokkaan III alus, joka ei kuulu 1–3 kohdassa tarkoitettuun jääluokkaan.

Jääluokan vahvistamista varten tarvittavista tiedoista ja selvityksistä sekä eri jääluokkiin kuuluvien alusten varustevaatimuksista säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella. Valtioneuvoston asetuksella säädetään myös jääluokkasyväyksestä ja alusyhdistelmän jääluokan määräytymisestä. Merenkululaitos antaa tarkemmat määräykset talviliikennevaatimuksista, joista ilmenevät eri jääluokkien väliset erot, sekä vahvistaa luettelon hyväksytyjen luokituslaitosten antamia luokitusmerkintöjä vastaavista suomalaisista jääluokista.

13 §

Jääluokan vahvistaminen

Merenkululaitoksen tarkastaja tai laitoksen valtuuttama ulkopuolinen tarkastaja vahvistaa aluksen jääluokan laivanisännän pyynnöstä.

Laivanisännän on annettava tarkastajalle jääluokan vahvistamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset.

Jääluokka vahvistetaan:

- 1) hyväksytyjen luokituslaitosten antamia luokitusmerkintöjä vastaavista suomalaisista jääluokista Merenkululaitoksen 12 §:n 3 momentin nojalla vahvistaman luettelon perusteella;
- 2) hyväksytyyn luokituslaitoksen antaman erillisen todistuksen perusteella; taikka
- 3) Merenkululaitoksen 12 §:n 3 momentin nojalla annettujen Merenkululaitoksen määräysten perusteella tekemällä aluskohtaisella päätöksellä.

14 §

Jääluokkatodistus

Edellä 13 §:ssä tarkoitettu tarkastaja antaa jääluokkatodistuksen laivanisännän pyynnöstä.

Jääluokkatodistuksessa yksilöidään jääluokan vahvistamisen perusteena olleet tiedot.

Jääluokkatodistus on voimassa niin kauan kuin jääluokan vahvistamisen perusteena olleet tiedot eivät ole muuttuneet. Todistus on kuitenkin voimassa enintään aluksen luokitustodistuksen voimassaoloajan. Jos aluksen jääluokan vahvistamisen perusteena olleissa tiedoissa, kuten luokituslaitoksen antamassa luokitusmerkinnässä taikka aluksen konetehossa tai syväydessä, tapahtuu muutos, laivanisäntä on velvollinen pyytämään tarkastajalta uuden jääluokkatodistuksen viimeistään silloin, kun alus muutoksen jälkeen ensimmäisen kerran on Suomessa.

Laivanisännän on annettava tarkastajalle jääluokkatodistuksen antamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset. Tiedoista ja selvityksistä säädetään tarkemmin valtioneuvoston asetuksella.

Merenkululaitos vahvistaa jääluokkatodistuslomakkeen kaavan.

15 §

Ulkopuolisen tarkastajan velvollisuudet

Jääluokan vahvistamista ja jääluokkatodistuksen antamista koskevassa asiassa myös Merenkululaitoksen valtuuttaman ulkopuolisen tarkastajan on noudatettava hallintomenettelylakia (598/1982), kielilakia (148/1922), viranomaisten toiminnan julkisuudesta annettua lakia (621/1999) ja tiedoksiannosta hallintoasioissa annettua lakia (232/1966).

16 §

Jääluokkatodistuksen peruuttaminen

Jos alus on vaurioitunut tai sen rakenteellinen kunto on muutoin huonontunut, Merenkululaitoksen on tarvittaessa peruutettava alukselle annettu jääluokkatodistus ja vahvistettava alukselle uusi, sen jäissäkulkukykyä ja rakenteellista kuntoa vastaava alempi jääluokka. Laivanisännän on ilmoitettava Merenkululaitokselle jäävauriosta tai muusta aluksen kuntoa heikentävästä vauriosta.

17 §

Jääluokkatodistuksen puuttuminen

Jos aluksella ei ole voimassa olevaa jääluokkatodistusta, ulkomaanliikenteen väylämaksu kannetaan jääluokan III mukaisesti.

18 §

Virheellinen jääluokka

Jos alukselle annetun jääluokkatodistuksen mukainen luokka on parempi kuin aluksen ominaisuudet edellyttävät ja tämä johtuu siitä, että aluksesta on annettu virheellisiä tietoja jääluokan vahvistamista varten, väylämaksu kannetaan jääluokan III mukaisesti siltä ajalta, jona aluksen jääluokka on ollut virheellinen.

6 luku

Maksuvapautus

19 §

Maksukerroista johtuva maksuvapautus ja maksun lisäys

Kun vähintään 120 matkustajalle rekisteröidystä matkustaja-aluksesta on suoritettu väylämaksua 32 kerralta ja muusta aluksesta 10 kerralta, alus on vapautettu saman kalenterivuoden aikana enemmistä ulkomaanliikenteen kertamaksuista, jos väylämaksun suuruuteen vaikuttavat tiedot eivät muutu siten, että kertamaksu nousee.

Jos väylämaksun suuruuteen vaikuttavat tiedot muuttuvat siten, että kertamaksu nousee, aluksesta on suoritettava lisää väylämaksua. Maksua maksetaan määrä, joka vastaa vähintään 120 matkustajalle rekisteröidystä matkustaja-aluksesta kalenterivuodelta määräytyvää 32:tä suurinta kertamaksua ja muusta aluksesta kalenterivuodelta määräytyvää 10:tä suurinta kertamaksua.

Edellä 1 ja 2 momentissa tarkoitettut maksut voidaan maksaa etukäteen yhdellä kertaa.

Tullinviranomaisen on maksuvelvollisen pyynnöstä annettava maksuvapautustodistus, jos 1 tai 2 momentissa tarkoitettut maksut on todistettavasti suoritettu.

Maksuvapautustodistus raukeaa, jos väylämaksun suuruuteen vaikuttavat tiedot muuttuvat siten, että kertamaksu nousee.

20 §

Muut maksuvapautukset

Väylämaksua ei kanneta aluksista;

- 1) joita käytetään yksinomaan sisävesiliikenteessä;
- 2) jotka saapuvat Suomeen ja lähtevät Suomesta Saimaan kanavan kautta poikkeamatta Suomen rannikon satamaan;
- 3) jotka valtio omistaa ja joita ei käytetä kaupallisiin tarkoituksiin; taikka
- 4) jotka pakottavista syistä tai ainoastaan saadakseen määräyksiä jatkettavaa matkaa varten tai aluksen kuntoonpanoa tai sen tarpeellisuuden tutkimista varten poikkeavat Suomen satamaan jättämättä tai ottamatta lastia tai matkustajia.

Edellä 1 momentin 2 kohdassa tarkoitetuilta aluksilta peritään kuitenkin Saimaan kanavalle suuntautuvan matkan yhteydessä puolet väylämaksusta sekä silloin, kun alus samalla tuo ulkomailta lastia Suomen rannikon satamaan, että silloin, kun alus vie

lastia ulkomaille Suomen rannikon satamasta.

Toiseen kertaan suoritettavasta väylämaksusta vapautettuja ovat alukset, jotka saman matkan aikana poikkeavat Suomessa tapahtuvien lastausten välillä täydentämään lastia lastaus- tai ahtausteknisistä syistä ulkomaan satamassa.

7 luku

Maksunoikaisu ja jälkimaksatus

21 §

Oikaisu maksunsaajan hyväksi

Jos väylämaksu laskuvirheen tai siihen verrattavan erehdyksen vuoksi tai sen vuoksi, että tullipiiri ei ole asiaa joltakin osin tutkinut, on jäänyt kokonaan tai osaksi määräämättä tai sitä on palautettu liikaa maksuvelvollisen sitä aiheuttamatta, tullipiirin on, jollei asia muutoin ole vireillä tai valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu, oikaistava antamaansa päätöstä.

Oikaisu on tehtävä vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jona väylämaksu tai sen palautus määrättiin tai olisi maksuvelvollisen ilmoituksen perusteella pitänyt määrätä.

22 §

Oikaisu maksuvelvollisen hyväksi

Jos tullipiiri oikaisuvaatimuksesta, valituksen johdosta tai muutoin toteaa, että väylämaksua on määrätty liikaa tai palautettu liian vähän, tullipiirin on oikaistava antamaansa päätöstä, jollei asiaa ole valitukseen annetulla päätöksellä ratkaistu.

Oikaisu voidaan tehdä kolmen vuoden kuluessa väylämaksun tai sen palautuksen määräämistä seuraavan kalenterivuoden alusta tai sanotun ajan kuluessa tehdyn kirjallisen vaatimuksen perusteella myöhemminkin.

23 §

Jälkimaksatus

Jos väylämaksu on jäänyt kokonaan tai osaksi määräämättä sen vuoksi, että maksuvelvollinen on kokonaan tai osittain laiminlyönyt ilmoitusvelvollisuutensa tai antanut väylämaksun määräämistä varten puutteellisen, erehdyttävän tai väärän ilmoituksen tai muun tiedon tai asiakirjan, taikka jos väylämaksua on sanotusta syystä palautettu liikaa, tullipiirin on määrättävä määräämättä jäänyt väylämaksu maksuvelvollisen suoritettavaksi.

Jälkimaksatus on toimitettava kolmen vuoden kuluessa sitä seuraavan kalenterivuoden alusta, jonka aikana väylämaksu tai sen palautus määrättiin tai olisi pitänyt määrätä.

24 §

Maksuvelvollisen kuuleminen

Ennen oikaisua maksunsaajan hyväksi ja ennen jälkimaksatusta on väylämaksun suorittamisesta 6 §:n mukaan vastuussa olevalle varattava tilaisuus tulla kuulluksi.

25 §

Maksunkorotus

Väylämaksua voidaan korottaa, jos maksuvelvollinen on:

1) antanut väylämaksun määräämistä varten tarvittavat tiedot puutteellisina taikka virheellisinä taikka kokonaan tai osittain laiminlyönyt ilmoitusvelvollisuutensa, enintään 30 prosentilla; taikka

2) tahallaan tai törkeästi huolimattomuudesta antanut väylämaksun määräämistä varten puutteellisen, erehdyttävän tai väärän ilmoituksen tai muun tiedon tai asiakirjan, jättänyt antamatta tietoja väylämaksun määräämistä varten tai muutoin laiminlyönyt tiedonantovelvollisuutensa ja menettely on ollut omiaan aiheuttamaan sen, että maksuvelvolliselle olisi voinut jäädä maksua määräämättä, enintään 50 prosentilla.

Jos 1 momentin 2 kohdassa tarkoitettua menettelyä on sillä saavutettavissa ollut hyöty ja muut asiaan vaikuttavat seikat huomioon ottaen pidettävä törkeänä, väylämaksua on korotettava vähintään 50 prosentilla ja enintään 100 prosentilla.

26 §

Virhemaksu

Jos 25 §:n 1 momentissa tarkoitettu menettely koskee toimenpidettä, jossa väylämaksua ei määrätä maksettavaksi, tai jos maksun määrä on vähäinen eikä maksunkorotusta ole määrätty, virhemaksuna voidaan kantaa vähintään 10 ja enintään 2 500 euroa.

8 luku

Erinäiset säännökset

27 §

Tarkastajan toimivaltuus

Tarkastajalla on oikeus tarkastaa alus siinä laajuudessa kuin se on tarpeen jääluokan vahvistamista tai tarkastamista sekä jääluokkatodistuksen antamista varten. Asumiseen tarkoitettuja aluksen tiloja ei kuitenkaan saa tarkastaa.

28 §

Maksunhuojennus

Merenkulkulaitos voi kirjallisesta hakemuksesta yksittäistapauksessa myöntää alennuksen väylämaksusta tai vapautuksen väylämaksun suorittamisesta taikka määrätä jo suoritettun väylämaksun tai osan siitä palautettavaksi, jos:

1) matkailun tai rannikkoliikenteen edistämiseen liittyvät näkökohdat tai Suomen ulkomaankaupan edistämiseen liittyvät painavat syyt sitä vaativat; taikka

2) maksun periminen täysimääräisenä olisi olosuhteet huomioon ottaen ilmeisen kohtuutonta.

Liikenne- ja viestintäministeriö voi ottaa maksunalennusta tai maksun vapautusta koskevan asian ratkaistavakseen, jos asia on periaatteellisesti tärkeä.

29 §

Rangaistussäännös

Joka laiminlyö tämän lain taikka sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten mukaisen ilmoitusvelvollisuuden tai muun velvollisuuden taikka muuten rikkoo tätä lakia taikka sen nojalla annettuja säännöksiä tai määräyksiä, on tuomittava, jollei teosta muualla laissa säädetä ankarampaa rangaistusta, *wäylämaksurikkomuksesta* sakkoon.

30 §

Muutoksenhaku ja oikaisuvaatimus

Väylämaksua tai sen palautusta koskevaan tai muuhun tämän lain nojalla annettuun tulliviranomaisen päätökseen haetaan muutosta, jollei tässä laissa toisin säädetä, noudattaen soveltuvin osin, mitä muutoksenhausta tullilaissa (1466/1994) säädetään.

Merenkulkulaitoksen valtuuttaman ulkopuolisen tarkastajan jääluokan vahvistamista tai jääluokkatodistuksen antamista koskevaan päätökseen tyytymätön voi tehdä kirjallisen oikaisuvaatimuksen Merenkulkulaitokselle. Oikaisuvaatimus on tehtävä 30 päivän kuluessa päätöksen tiedoksisaannista. Päätökseen on liitettävä oikaisuvaatimusosoitus.

Muutoksenhausta Merenkulkulaitoksen tämän lain nojalla antamaan päätökseen, liikenne- ja viestintäministeriön 28 §:n 2 momentissa tarkoitettuun päätökseen sekä 2 momentin mukaisessa oikaisumenettelyssä annettuun päätökseen on voimassa, mitä hallintolainkäyttölaissa (586/1996) säädetään.

31 §

Muut väylämaksua koskevat säännökset

Väylämaksun maksamiseen sovelletaan, jollei tässä laissa toisin säädetä, mitä tullin maksamisesta tullilaissa säädetään.

Väylämaksun maksamisen viivästysseuraamuksiin, perimiseen ulosottoimin ja perimisen turvaamiseen sovelletaan, jollei tässä laissa toisin säädetä, mitä veronlisäyksestä ja viivekorosta annetussa laissa (1556/1995), verojen ja maksujen perimisestä ulosottoimin annetussa laissa (367/1961) perustevalitusta

koskevia säännöksiä lukuun ottamatta sekä verojen ja maksujen perimisen turvaamisesta annetussa laissa (395/1973) säädetään.

9 luku

Voimaantulo ja siirtymäsäännökset

32 §

Voimaantulo

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 200.
Tällä lailla kumotaan 30 päivänä joulukuuta 1980 annettu väylämaksulaki (1028/1980) siihen myöhemmin tehtyine muutoksineen.

Väylämaksuasetuksen (1016/1983) 10 §:ää sovelletaan vuoden 2002 loppuun.

Ennen lain voimaantuloa voidaan ryhtyä lain täytäntöönpanon edellyttämiin toimenpiteisiin.

33 §

Siirtymäsäännökset

Ennen tämän lain voimaantuloa annetut jäämaksuluokkatodistukset ovat edelleen voimassa enintään vuoden 2003 loppuun, jollei Merenkululaitos tämän lain nojalla toisin päätä.

Lain 28 §:ää sovelletaan vasta 1 päivästä tammikuuta 2003.

Helsingissä 28 päivänä maaliskuuta 2002

Tasavallan Presidentti

TARJA HALONEN

Liikenne- ja viestintäministeri *Kimmo Sasi*

Liite
Asetusluonnos

Valtioneuvoston asetus

väylämaksusta

Valtioneuvoston päätöksen mukaisesti, joka on tehty liikenne- ja viestintäministeriön esittelystä, säädetään päivänä kuuta 200 annetun väylämaksulain (/200) nojalla:

1 §

Ulkomaaliikenteen väylämaksu

Väylämaksulain (/) 7 §:ssä tarkoitettu Kertamaksun perusmaksut (pm) ja
 ulkomaanliikenteen väylämaksu määräytyy maksuyksiköt (my)

Jäätaluokka	Aluksen nettovetoisuutta osoittava luku		10 000 tai isompi	
	alle 2 000	2 000—9 999	pm	my
I A Super	1,68	3 360	1,43	14 800
I A	3,36	6 720	2,86	29 600
I B	5,65	11 300	4,81	49 780
I C	7,55	15 100	6,42	66 460
II	8,49	16 980	7,22	74 740
III	9,44	18 880	8,02	83 040

pm = maksu nettovetoisuutta osoittavan luvun alarajan kohdalla
 my = maksu nettovetoisuutta osoittavan luvun yksiköltä, joka ylittää alarajan

Kertamaksua ei kanneta siltä osin kuin kertamaksu ylittää 109 140 euroa.

Koneettoman aluksen kertamaksun maksuysikkö on puolet jäätaluokan III kertamaksun maksuysikköstä.

2 §

Kotimaanliikenteen väylämaksu

Väylämaksulain 8 §:ssä tarkoitettu kotimaanliikenteen väylämaksu määräytyy seuraavasti:

Kotimaanliikenteen vuosimaksu lasketaan siten, että maksuysikkö, 5 euroa 80 senttiä, kerrotaan aluksen nettovetoisuudella. Alus, jonka nettovetoisuus on alle 1 000, maksaa kuitenkin vain puolet edellä mainitusta maksusta.

3 §

Varustevaatus

Jäätaluokkiin I A Super, I A, I B, I C ja II kuuluvissa aluksissa tulee olla merialueelle tarkoitettu VHF -puhelin.

4 §

Jäätaluokan vahvistamista ja jäätaluokkatodistuksen antamista varten tarvittavat tiedot ja selvitykset

Jäätaluokan vahvistamista ja jäätaluokkatodistuksen antamista varten on laivanisännän annettava Merenkululaitoksen määräämälle tarkastajalle seuraavat tiedot ja selvitykset:

- 1) mittakirja;
- 2) lastiviivakirja;
- 3) voimassa oleva luokitustodistus liitteineen sekä edellisen vuosikatsastuksen raportti, joka jäätaluokkatodistuksen antamispäivänä ei saa olla vuotta vanhempi;
- 4) Merenkululaitoksen päätös aluksen jäätaluokasta, jos sellainen on annettu;
- 5) virallinen todistus aluksen konetehosta mahdollisine rajoituksineen;
- 6) virallinen todistus tai päällikön kirjallinen ilmoitus aluksen kantavuudesta;
- 7) selvitys aluksen radiopuhelinlaitteesta; sekä
- 8) muut tarkastajan jäätaluokan vahvistamista ja jäätaluokkatodistuksen antamista varten tarpeelliseksi katsomat tiedot ja selvitykset.

5 §

Jäätaluokkasyyveys

Jäätaluokka tulee vahvistaa mittakirjan nettovetoisuutta vastaavan lastiviivakirjan syyveyden mukaisesti.

6 §

Alusyhdistelmä

Jääluokan määräämistä varten työnnettävästä proomusta ja työntävästä koneellisesta aluksesta koostuvaa alusyhdistelmää voidaan pitää yhtenä koneellisena aluksena, jos alusten muotoilu ja kytkentäjärjestelmä ovat sellaiset, että alus pystyy toimimaan yhtenä aluksena jäissä kulkiessaan.

Koneteho ja rungon vahvistus määräytyvät alusyhdistelmän kokonaisuppouman perusteella.

Alusyhdistelmälle annetaan yhteinen

jääluokkatodistus. Jos työntävä alus liikkuu yksin, sille on lisäksi annettava erillinen jääluokkatodistus ja sillä voi tällöin olla ylempi jääluokka.

Jos proomua kuljetetaan jollakin matkalla tavanomaisessa hinauksessa, se kuuluu tällöin jääluokkaan III.

7 §

Voimaantulo

Tämä asetus tulee voimaan päivänä kuuta 200 .